

BESZÉL A RÉGI „HONVÉD”

99 évvel ezelőtt, 1848. december hó 28-án jelent meg az első magyar nyelvű katonaujság, a „HONVÉD”. Tartalma saját szavaival: „*A főhadivezérség hivatalos közleményei, irány-cikkek, bel- és külföldi hírek.*” Nem lehet tudni, mi volt az oka annak, hogy azt a nyilván honvédelmi jelentőségű lapot a szabadságharc kormánya Kolozsvárott Ocsvai Ferenc nyomdájában nyomatta. Valószínűleg Debrecenben nem állott rendelkezésre ez időben alkalmas nyomda, vagy pedig még valószínűbb, hogy az akkori közlekedési viszonyok között távolesőnek számító Erdély tájékoztatása a legfrissebb eseményekről, a nemzetgyűlés működéséről, a legújabb törvényekről és rendeletekről csak egy központi fekvésű város nyomdájában előállított lap útján volt lehetséges.

A „HONVÉD”-ből 1848-ban összesen négy szám látott napvilágot, (dec. 28-án, 29-én, 30-án és 31-én) 1849-ben pedig közvetlenül a világo-si fegyverletételig szórta szét példányait. A szabadságharc leveretése után azonnal a lap természetesen semmiféle formában nem éledhetett fel. A kiegészítés után 1867-ben „A HONVÉD” címén megjelent ugyan néhány évig egy katonai szaklap, a honvédegyetek hivatalos lapja, de a fokozatosan érvényesülő osztrák reakció megakadályozta, hogy a 48-as hagyományokat ébrentartó, ápoló és radikális szellemű „A HONVÉD” Kossuth szellemi kincseinek népszerűsítése érdekében a betű fegyverével harcolhasson. A rendelkezésünkre álló néhány év-folyam a szellemi kincsek oly kiaknázatlan forrását tárja elénk, amelyből esztendőnkön át meríthetünk. Rovatunknak tehát az a célja, hogy előbányásszuk a régi „HONVÉD” poros lappéldányainak ódon-ságot lehelő sorai között rejtőző szellemi kincset, átértékeljük a mondatokat, sorokat, sőt a szavakat is és kellő magyarázattal ellátva a napfényre hozzuk azokat a szellemi értékeket, amelyeket ma is eredményesen hasznosíthatunk.

1848. március 15-én a magyar nép feltörő szabadságvágya — a nemzet nagyjainak vezérletével — elsöpörte a jobbágyság kizsákmányolására felépített nemesi rendszert és társadalmunk fejlődését a népi elemek egészséges, erőtől duzzadó talapatára helyezte. A Habsburg uralkodóház azonban saját önös dinasztikus érdekeit látta veszélyeztetve a forradalom útján felszabadult népi erőktől. A kamarilla sötét alvilági eszközeivel dolgozni kezdett, először a nemzetiségeket lázította fel a magyar nép ellen, majd amikor az ország minden sarka lángolt, az osztrák haderő bevonult Hazánk területére, hogy elfojtsa

a nép évszázados szabadságvágyának nagyszerű eredményét: a márciusi alkotmányt.

Ha átlapozzuk a régi „HONVÉD“ elfakult, poros lappéldányait, ködös távlatban felelevenedik előttünk a magyar történelem hősi korszakának sok-sok csodálatos epizódja. Feltűnő, mennyire hasonlít, sőt megegyezik néhány akkori esemény a mostanival. Érdekes idézni ezeket a részeket, beigazolván ezzel, hogy semmi sem új a nap alatt.

1849. január 5-iki számában Szemere Bertalan, Kassa kormánybiztosa ezt a hírt közli:

„Felsőmagyarország lakosai, Polgártársaim! Néhány nappal ezelőtt országunkba beütött valami Schlick nevezetű rabló 7.000 emberrel s magát a német császár generálisának mondja. Becsületes ellenségnek nem nevezhetni, mert hadat nem üzent; barát pedig nem szokott jönni ágyúval és gyújtó rakétával, sem mint ő, vérét nem ontja azoknak, kiknek a mint szemtelenül állítja védelmére jött...“

A január 19-iki szám Bem apó hadseregének örvendetes előretöréséről számol be:

„A magyar hadsereg jő, a császári eszeveszetten fut Segesvárnak és Szebennek. A lelki sötétség, melybe, a reakció és katonai uralom által erdélyi magyarokul élő halottként két hónapig eltemetve valánk, szétzúzva. Ismét látunk, ismét élünk...“

Az izgalmas hadihírek mellett az apró világeseményekről nem feledkezik meg a derék szerkesztőnk.

„Éjszak Amerika. Az új kor meglepő csudái közzé tartozik az, miszerint az eddig mesék országához tartozónak hitt Eldorádót, az arannyal, tehát téjjel és mézzel folyó földet felfedezték az az földöztek fel egy 500 angol m. f. területű földet, hol az aranyat ingyen adják, mert csak annyi fáradságban kerül, hogy az ember a késsét a földbe vágja s egy darab, vagy apró darabocská aranyakat vet föl.“

A február 12-iki számban örömhírt közöl:

„Iglónál diadalunk volt. Görgey serege megverte Schlick-et.“
Majd tovább: *„Branyiskánál február 5-én ismét győztünk. Huszonhárom hegyi s roppant erős állomásból verte ki vitéz seregünk az ellenséget. Minden magyar honvéd egy hős volt. Egy sem hátrált. Az ágyuk ellen szuronnal rohamoztak.“*

Március 10-iki számában Kossuth Lajos a honvédelmi bizottmány elnöke Debrecenből hivatalos hadijelentést közöl:

„Damjanich és Vécsey tábornokok egyesített munkálattal tegnap délelőtt Szolnokot bevették, az ellenséget szétverték, az ellenséget rendetlen futásra kényszerítették.“

Március 15-én a lap rendkívüli kiadásban kürtölte szét a hírt:

„Ma egy éve született meg a magyar forradalom. Ma vesszük a tudósítást, hogy Erdélyben az osztrák reactio végső ereje is meg van törve. Ma este 11¹/₂ órakor Szebent ostrommal bevette seregünk. Éljen Bem a dicső tábornok!“

Március hó 25-én este ismét rendkívüli kiadás jelent meg Kolozsvár utcáin:

„Brassó március hó 20. Ma 4 órakor Brassóba bejöttünk és elfoglaltuk. E szerint tábornokunk Erdélyt tökéletesen kitisztította a reactio bérenceitől. Éljen Bem a dicső al-tábornagy!” (A Szerk. a következő megjegyzést fűzi hozzá:) „Most már altábornagy s az elsőrendű magyar érdemdiszjel tulajdonosa. Éljen. Szerk.“

Március hó 29-iki számban az országgyűlés igazoló bizottmányának működéséről számol be. Az igazoltak névsorában első helyen találjuk Batthyányi Lajost és Deák Ferencet.

Április hó 14-iki számban Kossuth Lajos a honvédelmi bizottmány elnöke a következő hirt közli:

„A dicsőség napjait éljük! melyeknek nemes hazafi vérrrel vásárolt babérjaiból e nemzet szabadsága fog felvirágozni. Dicsőséges seregeink szárnyai Jászberényből harmadnap alatt a Dunáig kergették az elbizakodott ellenséget.“ Továbbá így izen: „Mig hazánk szent földjén egy ellenség van, holnapra is azon jelszavunk van, amely tegnap volt s e szó: előre“.

Április 15-iki számában a jó hirt megtoldja:

„Hazafiui örömmel jelenthetem, hogy Görgey tábornok fővezérlete alatt Pestig s részint Pesten tulra diadalmasan előretört hadseregünk jobb szárnya, Damjanich tábornok vezérlete alatt április 10-én Vácnál az ellenséget megverte s Vácot csekély veszteséggel ostrommal bevette.“

Az április 24., 25. és 26-iki számban leköszölt Kossuth beszédből tudja meg Erdély a Habsburgok detronizációját.

„Velem rendelkezhet az Isten akármit az életben, bocsáthat rám szenvedést, bocsáthatja rám a vérpadot, bocsáthatja rám a bürökpoharat, vagy a száműzetést; de egyet nem bocsáthat reám soha. azt nem, hogy én valaha az ausztriai háznak alattvalója legyek.“ Majd így fejezi be: „A minthogy ezennel trónvesztettnek, kirekesztettnek és száműzöttnek a nemzet nevében nyilvánítatik. (Szónok kezeit ég felé emelve mondja): Ugy legyen. Amen!“

A május 3-iki számban Görgey üzen a nemzetnek:

„Esztergom kezünkben van. Damjanich és Klapka hadtestei a megszállva tartott Komárom felszabadítását végkép befejezték. A főereg a Duna jobbpartján áll, az osztrák sereg visszavonult, a mennyire kivehető Győr felé.“

A május 4-iki számban a szászokat rójjá meg:

„Erdélyben legelsők a szász atyafiak lettek a reactio-zsoldosai...“

A május 14-iki számból megtudjuk, hogy akkoriban is gondot fordítottak a termőföldek beültetésére:

„Mit lehet még vetni? 1. Törökbuzát a folyóvizek terein levő homokosabb földekbe, junius első részében nem késő

vetni, — árpát jó földekbe nem kell sűrűn vetni, elég egy véka törökbuza helyett két véka árpát, — 3. haricskát lehet vetni egész júniusban végig. Haricskát kenyérnek, pálinkának, majorság, sertés hizlalásra szintoly haszonnal lehet fordítani, mint árpát, török buzát, — 4. lehet vetni még június hó elejéig még bizvást borsót, paszult és krumplit is.“

A május 19-iki számban Görgey haditudósítást közöl az ostromolt Budáról.

„Hentzi budai várparancsnok fenyegetését tegnap este borzasztóan teljesítette. Jól célzott számos lövések által sikerült neki a pompás Dunasort több helyeken egyszerre meggyújtani. Az egész várost lángtenger borította és a füstgomolyok közepette az égő gránátok csillag záporoként iszonyatos dörrenéssel zuhantak a szerencsétlen városra. Nincs toll, mely e látványt egész valóságában leírhatná; de én részemről az egész tüneményben az ausztriai dynasztia halál-pompájára gyújtott fáklyának lobogását láttam, mert a kiben e házában még egy szikrája volt a kegyeletnek a hitszegett dynasztia iránt, azt a tegnapi tett örökre kiirtotta.“

A május 25-iki számban az első oldalon díszeleg vastag betűkkel:

„Buda vára bé van véve. Legyen áldott a szabadság istenének szent neve! És legyenek áldottak a nemzet hadseregének rettenthetetlen hősei! kik éltöket adják váltságul hazánk szabadságáért.“

Kossuth Lajos így fejezi be a nagy hírt:

„Adassék hála Istennek és dicsőség a magyar hadseregnek, melyet hős tettei a világ legrettenthetetlenebb seregévé avattak fel.“

Cikkem szűkre szabott terjedelme nem engedi meg, hogy végigvezessem hallgatóimat a „HONVÉD“ lap még hátralévő példányaiban közölt fontosabb és érdekesebb eseményeken. Tény az, hogy a katona ujság igen értékes szolgálatot végzett a magyar szabadságharc érdekében, felrázta a tespedt lelkeket, hitet és önbizalmat öntött a harc válságos óráiban.

Birányi Akos írta: „Szabadságharcunk történetéből örök időkre, feledhetetlenül fennmarad e név: *honvéd*. A nép embere, a *honvéd*. Neki nincsenek ősei, kiknek emléketől lelkesüljön, ő maga fog egy új családot teremteni az országban, amelynek osztályrésze a halhatatlanság“.

A múltban gyakran visszaéltek a honvéd névvel, sokan hamis ideálok, ködbálványok, rózsaszínbe burkolt álmképek után szaladtak. De 100 év távlatából már világosan látjuk, hol tévedtünk és pontosan le tudjuk mérni cselekvéseink értékét. Borítsunk fátyolt tehát tévedéseinkre és térjünk vissza a szabadság ősforrásához, a kossuthi eszmékhez. Folytassuk a munkát ott, ahol a hőslélkű honvédek 1849. augusztusában abbahagyták.

Dr. Juhászi Imre